

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

LARA 2022

TSUMBANDILA YA U MAKA

MARAGA: 70

Tsumbandila iyi i na masiatari a 11.

KHETHEKANYO YA A: NGANEA

MBUDZISO 1: *U TSHILA NDI U VHONA* – RN MaDadzhe

- 1.1.1 Mashudu.√ (1)
- 1.1.2 U khou humbulesa nga ha Maria ane kutshilele kwawe kwo no shanduka khae. √ (1)
- 1.1.3 Maria o dalela Mpho ofisini yawe tshipikwa hu u sumbedza u mu funa, luambo lwa Maria lu a khwathisedza izwi.√√ (2)
- 1.1.4 Ndi mathomov√ ngauri ndi he ndivho khulwane ya bugu ya thoma u bveledzwa kana u sumbedzwa hone√. (2)
- 1.1.5 Vha fana ngauri vhothe vha khakhelwa vha toda u lifhedza. √√ (2)
- 1.1.6 D/vhafunani.√ (1)
- 1.1.7 Ndi Mphov√ ngauri mafhungo othe buguni a kwamesa enev. (2)
- 1.1.8 Ndi ya uri a sale na Maria musu Mashudu o vhulahwa.√√ (2)
- 1.1.9 Ee, li a tendisea ngauri kha vhutshilo ha duvha na duvha vha hone vhathu vha no fhuriwa kana u rengiwa vha didzhenisa kha mabulayo o tou ralo.√√ (2)
- 1.1.10 Hai, Mpho u ya mushumoni o kambiwa, u sa thogomela vhalwadze zwavhudi, u ita zwa lufuno e mushumoni.√√

KANA

Ee, vhudifari ha Mpho naho ho khakhea, nne ndi guda uri ndi tea u lulamisa nga u ita zwivhuya ngauri Mpho ndi ene o khakhaho fhedzi a si madokotela othe.√√

(2)

NA

- 1.2.1 Muḍini wa Mpho.√ (1)
- 1.2.2 Ndi veni ya mapholisa.√ (1)
- 1.2.3 U shuluwa ha mabiko nga murahu ha u vhona Dzwaini na Dugudzha vhe ngomu ha veni.√√ (2)
- 1.2.4 O olwa sa muanewa ane ha na tsha khanani√ ngauri o vhudza Mashudu uri Mpho u khou funana na Maria ane a vha mufunwa wawe√. (2)
- 1.2.5 Musi Mpho a tshi farwa nge a vhamba maano a u vhulahisa Mashudu, u thathiwa hawe kha vhudokotela nga mulandu wa vhudakwa.√√ (2)
- 1.2.6 Yo vhangwa nga u funana ha Mpho na Maria we a vha e musidzana wa Mashudu.√√ (2)
- 1.2.7 Fhethuvhupo ndi Venda√ la musalaunov. (2)
- 1.2.8 Ndi u ṭoḍa u ṭuṭuwedza vhavhali uri naho wo funzea u ḍi tea u vha na vhudifari havhudi na u ṭhonifha mushumo/Naho wo funzea u a vha na vhuṭudzetudze.√√ (2)
- 1.2.9 Mpho o pwashelwa goloi na u rwiwa nga Mashudu.√√(Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho) (2)
- 1.2.10 Ndo vha ndi tshi ḍo ṭoḍa thuso kha vhahulwane hu u itela u wana tsivhudzo/Ndo vha ndi tshi ḍo lugisa mafhungo na Phophi uri lufuno lu ye phanda./Ndo vha ndi tshi ḍo mu litsha ngauri ha fulufhedzei.√√ (Phindulo nthihi fhedzi.) Na dziṅwe phindulo dzi pfalaho. (2)
- [35]

MBUDZISO 2: *HO DINA ONE* – S Mbedzi

- 2.1.1 Goloi.√ (1)
- 2.1.2 Ndi u pfa mafhungo a sa takadzi nga ha u wa ha goloi.√√ (2)
- 2.1.3 O vha a sa thetsheseli na u dzhia ngeletshedzo dzavho kanzhi ho vha hu ene a no vhudza mme awe uri hu itwa mini ngeno ho vha ho tea hu mme awe vha no vhudza ene.√√ (2)
- 2.1.4 Ndi u navha ha mafhungo/Kubveledzele kwa mafhungo.√ (1)
- 2.1.5 Vha fana zwi tshi da kha uri ndi khonani dzi fhaho ngeletshedzo dzavhudi.√√ (2)
- 2.1.6 D/dzikhonani.√ (1)
- 2.1.7 Ndi Ngeletshedzo √ngauri mafhungo othe a kwama enev. (2)
- 2.1.8 Ndi khudano ya nnda ngauri ri khou pfa Ngeletshedzo a tshi khou sema Veronica na u fhulufhedzisa u mu vhulaha nge a mu fhura tshelede.√√ (2)
- 2.1.9 U khou sumbedza uri hu na vhasidzana vha sa fhulufhedzei vhane vha fhura vhanna.√√ (2)
- 2.1.10 Ee, ho shela mulenzhe ngauri o phusukanya lupfumo na u dzula vha tshi khou humbula nga ha Ngeletshedzo zwo vha vhangela thaidzo.√√ (2)

NA

- 2.2.1 Ndi Hummer H2.√ (1)
- 2.2.2 Ngeletshedzo.√ (1)
- 2.2.3 O takala√ ngauri maano awe a u wedza Ngeletshedzo khakhathini a khou itea√. (2)
- 2.2.4 O olwa sa muanewa mupikisi√ ngauri u pikisana na dendele tshifhinga tshothev. (2)
- 2.2.5 Nga niwambo wa u didzhenisa kha madikita, Ngeletshedzo o balanganya tshelede na mabindu a wa.√√ (2)
- 2.2.6 Ngeletshedzo o rumiwa u lugisa goloi i na tshitumbu a vho fhedza o farwa.√√ (2)

- 2.2.7 Nga tshifhinga tsha musalauno vharema vho no vha na mabindu, goloi ya Hummer na mabufho.√√ (2)
- 2.2.8 Ndi u todou sumbedza uri vha hone vhafumakadzi vha konaho u homboka vhathu zwithu zwavho.√√ (2)
- 2.2.9 A vhu na mbuelo√ ngauri u fhedzisela wo dzhena khomboni√. (2)
- 2.2.10 Ndo vha ndi tshi do mu farisa uri ndi wane tshelede yanga murahu.√√ (Na dziñwe phindulo dzi pfalaho.) (2)

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 35

KHETHEKANYO YA B: DIRAMA

MBUDZISO 3: *FINDINKODO* – TT Mudau

- 3.1.1 A khou bvelela ofisini dza lihora la Lushaka.√ (1)
- 3.1.2 Ndi musi mutanganoni hu tshi pfi vha tea u kwengweledzwa uri vha vhuye lihoroni. √ (1)
- 3.1.3 Ndi musi vharema vho no vha phalamenndeni nga vhunzhi.√√ (2)
- 3.1.4 Sa muanewa wa u hangwela ane a si tode khakhathi.√√ (2)
- 3.1.5 B/murangaphanda.√ (1)
- 3.1.6 Mathakhe a bugu iyi ndi musi muvhuso wo no vha zwandani zwa vharema vhatshena vha si tsha pfana nga tshavho.√√ (2)
- 3.1.7 Ndi ngauri vharema ndi vhanzhi u fhira vhatshena.√√ (2)
- 3.1.8 A khou bvelela nga tshifhinga tsha zwino musi vharema vho no vha phalamenndeni nahone vha na vhupfiwa.√√ (2)
- 3.1.9 A vhu tangedzei sa rapolitiki a vho ngo tea u sokou niala, vha tea u vha tsumbo ya muthu a no kondelela.√√ (2)
- 3.1.10 - Ndo vha ndi tshi do vha eletshedza u sa bva u itela u fhaa shango nga mihumbulo naho vhe kha lihora lihanedzi.√
- Tshenzhemo yavho i a todea sa musi vho vha vha khou vhusa u bva kale.√
- U kona u pfesesa u shuma na vharema.√ (3)

NA

- 3.2.1 De Wit.√ (1)
- 3.2.2 Ndi ngauri u khou zwi vhona uri u do fhenywa kha khetho.√√ (2)
- 3.2.3 Ho diswa ngauri vhothe vho bva kha mahoro e vha vha vhe khao.√√ (2)
- 3.2.4 Ndi ngauri u khou ita vhukonani na vharema nga u ya lokhesheni dzavho.√√ (2)
- 3.2.5 A hu nga bveledzi tshithu ngauri vharema a vha nga mu vouteli.√√ (2)

- 3.2.6 Ndi musi vharema vha tshi vho vhusa.√√ (2)
- 3.2.7 Zwo vha takadza ngauri vho kandedzwa nga vhatshena lwa tshifhinga tshilapfu.√√ (2)
- 3.2.8 Ndi musi vhatshena vha si tsha vhusa hu tshi vho vhusa vharema. Maanda na vhupfiwa ha vhatshena zwo fhela. (Na zwiñwe zwi pfalaho.) √√ (2)
- 3.2.9 Zwo tea ngauri vhathu vho vha vho no dowela kutshilele kwavhudi vhe na maanda. Matshilo avho o no vha a mathakheni.√√/A zwo ngo tea ngauri kha vhurangaphanda vhathu vha tea u nekana tshikhala nahone hu vhe na kuitele kwa zwithu nga ndila ntswav√. (Na zwiñwe zwi pfalaho.) (2)

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 35

KHETHEKANYO YA C: NGANEAPFUFHI

ZWA VHUTSHILO – NA Milubi na LL Mafenya

MBUDZISO 4

4.1 'VULANI MUFUNWA WANGA' – NA Milubi

- 4.1.1 Vho Dinani.√ (1)
- 4.1.2 Ndi lufuno vhukati hawe na N[^]eani.√√ (2)
- 4.1.3 A t[^]ana tshipida tsha u gonya ha mafhungo.√√ (2)
- 4.1.4 Mulutanyi ndi N[^]eani√, u khou funana na ane a vha mufumakadzi wa Vho Dinani√. (2)
- 4.1.5 Ndi munna ane a funa mufumakadzi wawe, vha ya u mudalela musi e tshikoloni Yunivesithi.√√ (2)
- 4.1.6 Yo bveledzwa zwavhudi ngauri muñwali o ri sia muyani. A rongo pfa N[^]eani a tshi vula vothi.√√ (Na dziñwe phindulo dzi pfalaho.) (2)
- 4.1.7 Ndi a u fhelelwa nga vhuhadzi. √√ (2)
- 4.1.8 A zwi t[^]anganedzei, zwi a vhangwa dzinndwa na mabulayo, muñwe u a thathiwa vhuhadzi.√√ (2)
- 4.1.9 Ndo guda uri musi mufumakadzi o vhuelela tshikoloni kha ite zwa tshikolo a litshe u funana na vhañwe vhanna ngeno o maliwa.√√√ (Na dziñwe phindulo dzi pfalaho.) (3)

NA

4.2 'DOKOTELA WA MUKHUWA NANDI' – LL Mafenya

- 4.2.1 Ndi sibadela.√ (1)
- 4.2.2 Yo vhangwa nga musi Louw a tshi hana mufumakadzi wawe a tshi alafhiwa nga dokotela wa murema Konani.√√ (2)
- 4.2.3 Ndi Louw√ ngauri u kha ði vha o ima kha tshiñalula tsha uri murema ha kwami mutshena√. (2)

- 4.2.4 O vha a songo fushea ngauri dokotela Konani sa murema o vha e ene ane a khou shuma nga tshifhinga itsho.√√ (2)
- 4.2.5 C/Louw.√ (1)
- 4.2.6 Zwi ri disela muhumbulo wa uri Louw u kha di vha kha muhumbulo wa u tsikeledza vharema na u vha nyadza.√√ (2)
- 4.2.7 Ndi ya uri vhatshena kha vha tende u lafhiwa nga vharema tshitalula tshi na masiandaitwa a si a vhuḁi.√√ (2)
- 4.2.8 A thi tendelani nazwo, o vha o fanela o lwa na nyimele ye a vha a tshi khou tangana nayo.√√ (Na dziḁwe phindulo dzi pfallaho.) (2)
- 4.2.9 A zwo ngo vha na mbuelo dzavhuḁi ngauri zwo ita uri sisiḁa Mawela a sinyuwe, mulwadze o fhedza o lovha, dokotela Konani o fhedza o litsha mushumo.√√√ (3)

ṰHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 35

KHETHEKANYO YA D: VHURENDI***SHOTHODZO* – TN Pholi NA TK Mkansi****MBUDZISO 5****5.1 LUVHONDO LU DO WA – TK Mkansi**

- 5.1.1 Lwo imela thaidzo[√], u vha[√]isala[√] kana mathupho[√]. (Zwivhili fhedzi.) (2)
- 5.1.2 L[√]ifanyisi[√], zwi amba u tshuwa[√]. (2)
- 5.1.3 Mitshelo.^{√√} (2)
- 5.1.4 abcb.^{√√} (2)
- 5.1.5 Murendi u khou khwa[√]hisedza uri ri songo neta naho hune ra khou ya hu tshi nga ndi kule, ri do[√] fhedza ro swika.^{√√} (2)
- 5.1.6 A/awedza muvhali.[√] (1)
- 5.1.7 Murendi ho ngo takala[√] ngauri u khou amba nga thaidzo dzine vhathu vha tangana nadzo v[√]hutshiloni na ene dzi a mu kwama[√]. (2)
- 5.1.8 I na zwivhuya ngauri u khou tu[√]tuwedza vhathu uri vha songo netiswa nga thaidzo dzine vha vha nadzo v[√]hunga dzi tshi do[√] fhela.^{√√} (2)
- 5.1.9 Zwi a itea, v[√]hutshiloni vhathu vha a ta[√]ngana na thaidzo dza fhedza dzo tandululea.^{√√} (2)

NA

5.2 NDO TUVHA MULOVHA – TK Mkansi

- 5.2.1 Ndi tsengisa mitodzi.√ (1)
- 5.2.2 U tshipiwa ha vhakegulu na vhana vhatuku.√ (1)
- 5.2.3 Li amba tshifhinga tsha kale sa musu vhudifari ho shanduka.√√ (2)
- 5.2.4 Zwi bvisela khagala u losha kana u thonifha.√√ (2)
- 5.2.5 Uri disela vhudifari vhu si havhudi ha u funesa vhatukana.√√ (2)
- 5.2.6 Mukhaha hu vhutevhutevhu.√√ (2)
- 5.2.7 Ndi wa u ongolowa√, murendi u khou vhaaisala nga zwine zwa khou bvelela musalauno sa u tambudzwa ha vhana, vhakegulu na mabulayo√. (Zwivhili fhedzi.) (2)
- 5.2.8 O li shumisa a tshi khou todou bvisela khagala uri vhatu a vha tsha pfelana vhutungu/a vha tsha funana/a vha tsha thusana.√√ (2)
- 5.2.9 Muhumbulo ndi wa u sumbedza uri musalauno a hu tshe na u thonifhana, vhakegulu na vhana vha a tshipiwa, vhatu a vha tsha funa u kovhelana zwithu.√√ (2)
- 5.2.10 Ha musalaua vhu khwine. Musalaua vhatu vho vha vha tshi thonifhana na u thusana, musalauno vha a tambudzana na u nyalana, a vha na lufuno, a hu na u fhulufhelana.√√ (2)

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA D: 35
MARAGAGUTE: 70